

” Stor arv det er for man- nen av godt- folk vera fødd ”

I medieflimmersamfunnet er det ofte en vel-signelse å finne at viktige erkjennelser og erfaringer oftest er tenkt tidligere, og det gjelder ofte å gjenoppdage dem.

Petter Øgar har en utmerket og viktig artikkel med tittelen «Hvorfor er noen mennesker friske og andre syke...».

Han er igjen inne på et gammelt, men kanskje i en periode lite påaktet fenomen, nemlig at samfunnsforholdene spiller en sentral rolle for helse og sykdom, og at kanskje enkeltfaktorer knyttet til helsemessig livsstil som røyking ikke gir hele forklaringen.

Han nevner en del sosioøkonomiske faktorer som en tradisjonelt møter, og som nok er relevante, spørsmålet er om de ikke blir for snevre (preget av gammel marxistisk tankegang?).

Det er klart at økonomiske og sosiale forskjeller inkludert utdanning er meget viktig i forklaringsmodellene bak de store ulikhetene i helse vi etterhvert gjenoppdager i det postmoderne Norge. Han nevner også det litt upresise ordet «nettverk» som antas å ha innflytelse her.

Undertegnede har ofte et inntrykk av at en helt sentral utviklingstendens er uteglemt. Er det så at man ikke ser skogen for bare trær, eller begynner en seg selv inne i skogen og nekter å se den?

For hva er egentlig kjernen i begrepet «nettverk» og den sentrale faktoren for opplevelsen av tilværelsen inkludert det å føle seg frisk? Jo, det er FAMILIEN som institusjon, og denne er under sterkt press og tildels i full oppløsning. 1/3 av alle barn opplever at denne bryter sammen under oppveksten, og det som kjennetegner barna som gruppe er kanskje nettopp tapet av de helsebeskyttende faktorer i livet som tap av optimisme og troen på framtiden. Når andelen av disse som angir sin selvopplevde helse som dårlig er nesten det doble av de som ikke har opplevd familieoppløsning, er dette alene en meget sentral faktor å regne med.

Når skilsmissebarna som gruppe i tillegg har over dobbelt så mange dagligrøykere i ung-

domstiden, dobbelt så mye depressivitet for å nevne noen faktorer, så må familien inn som en helt sentral faktor i diskusjonen om helse dersom en vil komme lenger i forståelsen av mekanismene. Ytterligere faktorer er jo det at denne gruppen får det trangere også økonomisk og har mindre utsikter til å få høyere utdanning enn de andre, og således senere blir «sosialklassesetapere».

Øgar nevner at Norge (og ikke minst Danmark) sakker akterut i levealderutvikling, mens Japan og tildels Middelhavslandene går framover. Det er kanskje grunn til å reflektere over om familietradisjoner og -mønster ikke her kan spille en større rolle enn olivenolje?

Fra smeltedigelen New York kan en gå trygt i Chinatown der familietradisjoner og fellesskap dominerer, mens de svarte bydelene der det meste av familie er gått i oppløsning, er svært utrygge å bevege seg i.

«Å styre et land er enkelt sammenlignet med å oppdra barn» (også kanskje å være både fylkeslege/kommunelege?), og sitat rommer kanskje også en betydelig sannhet. Det store paradokset i kvinnebevegelsen må være at de ønsker oppvurdering av kvinnearbeidet, men ikke den vanskeligste og viktigste delen av dette, nemlig å skape grunnlaget for sine egne barns framtid ved å gi mere avtiden tilbake til barna. Det samme gjelder selvsagt fedrene! Men når omsorgsarbeidet er lønnet og gjelder andres barn (i barnehage) og naboens eldre (på institusjoner), da er det ihvertfall av noe verdi. Vi ser at de unge mødrene, med god hjelp av Jagland & co., aldri har vært mere ute i lønnet arbeide enn i dag. At de i 40–50 års-alderen er utslitt og søker uføretrygd er kanskje ikke å forundres over? Kanskje morgendagens kvinnesaksforkjempere vil slåss for barna, hjemmet og familien? Er forventningene til samlivet blitt like overdrevne som til medisinen, og skuffelsene og bruddene tilsvarende?

Likevel, hovedforklaringen ligger nok på samfunnsnivå, og skal en derfor komme videre i Øgars problematikk må en våge å bringe familiens rolle og skjebne mere inn i debatten!

*Hans-Johan Breidablik
Kommunelege 1, Sula*